

Estudis PAVIRU

Línia estratègica 2.4: Remuneració dels serveis ecosistèmics produïts i gestionats per la pagesia

Projecte Ecosistèmics. Remuneració justa dels serveis que sostenen la vida

Resum

Ecosistèmics és el projecte de referència de la Línia estratègica 2.4 del Pla d'Acció de PAVIRU-Llaés, orientat a fer visible, reconèixer i justificar la remuneració pública dels serveis ecosistèmics produïts i gestionats per la pagesia i la propietat rural. El projecte parteix d'una constatació central: una part essencial del benestar col·lectiu —segrest de carboni, regulació hídrica, biodiversitat, prevenció d'incendis, sòls vius i paisatge— depèn directament de pràctiques pageses i de gestió territorial que avui no són reconegudes ni remunerades de manera justa.

L'objectiu del projecte és contribuir a construir una base conceptual, empírica i política que permeti avançar cap a sistemes de compensació econòmica estables, fonamentats en el principi de justícia ecològica i social, i no en la mercantilització de la natura. Ecosistèmics no executa polítiques ni crea instruments normatius, però genera coneixement, indicadors i marcs de debat indispensables per legitimar polítiques públiques de remuneració directa dels serveis ecosistèmics gestionats des del territori.

Descripció

Els serveis ecosistèmics són el conjunt de funcions ecològiques que fan possible la vida humana i la sostenibilitat del territori: producció d'aliments, regulació climàtica, segrest de carboni, gestió de l'aigua, conservació de la biodiversitat, prevenció d'erosió i d'incendis, entre d'altres. Malgrat la seva centralitat, aquests serveis continuen sent econòmicament invisibles, perquè no passen pel mercat ni es reflecteixen en la comptabilitat pública convencional.

Aquesta invisibilitat no és neutra. Té conseqüències materials molt concretes: empobriment de la pagesia, desinversió rural, transferència silenciosa de costos ecològics cap als territoris gestionats i, finalment, abandonament o sobrecàrrega de responsabilitats sense compensació. En el cas de la pagesia, això es tradueix en una situació paradoxal: se li exigeix que gestioni el territori, previngui incendis, conservi biodiversitat i reguli l'aigua, però sense cap reconeixement econòmic estructural per aquestes funcions.

El projecte Ecosistèmics s'inscriu plenament en aquest debat i n'assumeix totes les tensions. D'una banda, reconeix el risc que la quantificació dels serveis ecosistèmics derivi en tecnocràcia ambiental o mercantilització de la natura. De l'altra, assumeix que allò que no es mesura no existeix políticament, i que sense indicadors, comptes satèl·lit i dades contrastables no hi ha pressupostos, ni polítiques públiques, ni redistribució possible.

En aquest sentit, el projecte proposa una lectura emancipadora de la comptabilització ambiental: mesurar no per reduir, sinó per fer visible; comptar no per mercantilitzar, sinó per polititzar el valor del territori. El paral·lelisme amb els debats de l'economia feminista és explícit: igual que el treball de cures ha sostingut la societat sense ser reconegut ni remunerat, la pagesia ha sostingut el territori i la resiliència ecològica sense aparèixer als balanços econòmics.

Un eix central del projecte és la incorporació del concepte d'aigua verda com a servei ecosistèmic clau i sistemàticament invisibilitzat. Més enllà de l'aigua blava (rius, embassaments, aqüífers), la regulació hídrica depèn del cicle curt de l'aigua —sòl, vegetació, transpiració, microclimes—, directament vinculat a la gestió agrària, silvopastoral i forestal. Sense sòls vius ni mosaic agroforestal, no hi ha resiliència hídrica possible.

El projecte també aborda de manera crítica el desplaçament de responsabilitats públiques cap a la pagesia i la propietat forestal, especialment en matèria de prevenció d'incendis. Exigir gestió

sense dotació pressupostària estable no és corresponsabilitat, sinó externalització de costos. La prevenció d'incendis, la regulació hídrica i la conservació del territori són funcions d'interès general, i com a tals han de ser finançades col·lectivament.

Finalment, Ecosistèmics s'alineja amb el gir polític expressat recentment pel moviment agrari, especialment per Unió de Pagesos, que ha assumit de manera explícita la necessitat de reconèixer i remunerar els serveis ecosistèmics com una qüestió de justícia social i ecològica. El projecte entén aquest moment com una finestra d'oportunitat per consolidar un canvi de marc: de la pagesia com a sector subvencionat a la pagesia com a infraestructura territorial essencial.

Aspectes metodològics

El projecte Ecosistèmics es desplega mitjançant una metodologia no normativa, crítica i orientada a la incidència pública, estructurada en quatre línies de treball.

En primer lloc, desenvolupa una anàlisi conceptual i política dels serveis ecosistèmics, incorporant les diferents mirades existents —institucional, tecnocràtica, pagesa i crítica— amb l'objectiu de construir un marc compartit que eviti tant la negació com la mercantilització simplista del valor ecològic.

En segon lloc, impulsa la identificació i sistematització dels serveis ecosistèmics produïts pel territori de Llaés, amb especial atenció al segrest de carboni, la biodiversitat funcional, la regulació hídrica (aigua verda), la prevenció d'incendis i el manteniment de sòls vius. Aquest treball es fonamenta en pràctiques reals de gestió pagesa i forestal, no en models abstractes.

En tercer lloc, el projecte treballa la quantificació orientativa i contextualitzada d'aquests serveis, no com a fi en si mateix, sinó com a eina per justificar polítiques públiques de remuneració directa, comptes satèl·lit ambientals i mecanismes de compensació estables. Aquesta quantificació assumeix explícitament els seus límits i evita reduccions simplificadores.

Finalment, Ecosistèmics articula aquests resultats en forma de documents d'anàlisi, propostes i posicionaments públics, que constitueixen els outputs del projecte i serveixen de base per a la incidència política, el debat institucional i la defensa col·lectiva dels drets de la pagesia com a gestora del territori.

Ecosistèmics parteix d'una idea tan senzilla com radical: fer visible allò que sosté la vida és una forma de democràcia. Reconèixer econòmicament els serveis ecosistèmics no és reduir la natura a una mercaderia, sinó posar fi a una injustícia estructural que ha condemnat el món rural a sostenir el país en silenci.

Sense pagesia no hi ha aliments; però sense pagesia tampoc hi ha aigua regulada, ni boscos vius, ni biodiversitat, ni territori resilient. Continuar exigint aquestes funcions sense remuneració és políticament insostenible i ecològicament inviable.

Aquest projecte vol contribuir a un canvi de marc profund: passar de la invisibilitat al reconeixement, de la càrrega privada al finançament col·lectiu, i de la retòrica ambiental a la justícia ecològica arrelada al territori. Fer visibles els serveis ecosistèmics és el primer pas per poder-los defensar. I defensar-los és, avui, una condició imprescindible per garantir futur a la pagesia i al conjunt de la societat.